ב: כיצד העדים פרק ראשון מכות

ומה הסוקל אינו נסקל. פי' הקונטרס כשהרגו אין נהרגין דין הוא דנמי להרוג ולא הרגו דאין נהרגין וקשה טובא מדא"ה ל למימר כדאמרינן לקמן (דף ה:) הרגו אין נהרגין ועוד מאי פריך שאני הכא דגלי קרא בהדיא דהכא לסקול ולא סקל דנסקל בהכהו קרא גופיה דחזינן דהסוקל אינו נסקל דכתיב כאשר זמם ולא כאשר עשה אבל לעולם אימא לך דאית לך שפיר ק"ו דלעיל דלענין חילול הכא לא גלי קרא בשום מקום דשייך בדבר הזה שיתחלל הזמה ועוד קשה דהוה ליה לתרץ דהתם ודאי לא עבדינן ק"ו משום דא"כ בטלת תורת עדים זוממין לגמרי ולא משכחת לה כאשר זמם אבל לעיל דלא בטלת תורת עדים זוממין שייך שפיר למיעבד ק"ו לכך פירש ר"ת דה"ק ומה הסוקל אינו נסקל פירוש אדם שסוקל מבירו באבנים ומת דנדון בסייף ולא בסקילה הכא ליסקל ולא נסקל עדים שמעידין אים פלוני שמחויב סקילה ולא נסקל על ידם אינו דין שלא יסקלנו והשתא לא בטלת לגמרי דאיכא לאוקומי קרא דועשיתם כאשר זמם כשהן מעידין שמחויב שאר מיתות כ"ד שאינו בסקילה ואפ"ה לא עבדינן הא' ק"ו (ג) דהכי קאמר לו לעיל דלא עבדינן ק"ו בכהאי גוונא:

באומר

ומה הסוקל אינו נסקל הבא לסקול ולא סקל אינו דין שלא יסקל אלא מחווורתא כדשנינן מעיקרא: מעידין אנו באיש פלוני שהוא חייב גלות כו': מנא הני מילי אמר ר"ל דאמר קרא [1]הוא ינוס אל אחת הערים הוא ולא זוממין ר' יוחנן אומר ק"ו ומה הוא שעשה מעשה במזיד אינו גולה הן שלא עשו מעשה במזיד אינו דין שלא יגלו והיא נותנת (והלא דין הוא) הוא שעשה מעשה במזיד לא ליגלי כי היכי דלא תיהוי ליה כפרה הן שלא עשו מעשה במזיד נמי ליגלו כי היכי דליהוי להו כפרה אלא מחווורתא כדר"ל [6]אמר עולא רמז לעדים זוממין מן התורה מנין רמז לעדים זוממין והא כתיב [2]ועשיתם לו כאשר זמם אלא רמז לעדים זוממין שלוקין מן התורה מנין דכתיב [3]והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע [4]והיה אם בן הכות הרשע משום והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע והיה אם בן הכות הרשע [8]אלא עדים שהרשיעו את הצדיק ואתו עדים אחריני [6] והצדיקו את הצדיק דמעיקרא ושוינהו להני רשעים והיה אם בן הכות הרשע ותיפוק ליה [5]מלא תענה [9]משום דהוי לאו שאין בו מעשה [2]וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו ת"ר ד' דברים נאמרו בעדים זוממין אין נעשין בן גרושה ובן חלוצה ואין גולין לערי מקלט [2]ואין משלמין את הכופר [1]ואין נמכרין בעבד עברי משום [9]ר"ע אמרו אף אין משלמין ע"פ עצמן אין נעשין בן גרושה ובן חלוצה כדאמרן ואין גולין לערי מקלט כדאמרן ואין משלמין את הכופר קסברי [7]כופרא כפרה והני לאו בני כפרה נינהו מאן תנא כופרא כפרה אמר רב חסדא ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה היא דתניא [7][6]ונתן פדיון נפשו [1]דמי ניזק רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר דמי מזיק מאי לאו בהא קא מיפלגי דמר סבר כופרא ממונא ומר סבר כופרא כפרה אמר רב פפא לא דכולי עלמא כופרא כפרה והכא בהא קא מיפלגי מר סבר [1]בדניזק שיימינן ומר סבר בדמזיק שיימינן מאי טעמייהו דרבנן נאמר השתה [6] למטה ונאמר השתה למעלה מה להלן בדניזק אף כאן בדניזק ורבי ישמעאל ונתן פדיון נפשו כתיב ורבנן אין פדיון נפשו כתיב מיהו כי שיימינן בדניזק שיימינן ואין נמכרין בעבד עברי סבר רב המנונא למימר ה"מ היכא דאית ליה לדידיה דמיגו דאיהו לא [8]נזדבן אינהו נמי לא מיזדבנו אבל היכא דלית ליה לדידיה אע"ג דאית להו לדידהו מיזדבנו [1](א"ל רבא) ולימרו ליה אי אנת הוה לך מי הוה מיזדבנת אנן נמי לא מיזדבנינן אלא [9]סבר רב המנונא למימר ה"מ היכא דאית ליה או לדידיה אבל היכא דלית ליה לא לדידיה ולא לדידהו מזדבנו א"ל רבא [7]ונמכר בגנבתו אמר רחמנא [8]בגנבתו ולא בזממו: משום ר"ע אמרו וכו': מאי טעמא דר"ע קסבר [8]קנסא הוא וקנס אין משלם ע"פ עצמו אמר רבה תדע שהרי לא עשו מעשה [ונהרגים] ומשלמין אמר רב נחמן תדע שהרי ממון ביד בעלים ומשלמים מאי

ניהו שלא הרג שורם אדם: **ומר סבר כופרא ממונא.** שהזיק גופו של זה ונתחייב ליורשיו דמי ההרוג: **כופרא כפרה.** לכפר על עצמו שחייב מיתה בידי שמים לפיכך יתן דמי עצמו: **בדניזק שיימינן.** בהכי הוא ליה כפרה כי היכי דמי ניזק ולקמיה מפרש טעמייה: **מאי טעמייהו דרבנן.** דלילו ר' ישמעאל מסתבר טעמיה כיון דכופרא כפרה דמי עצמו בעי למימר: **נאמר השתה למעלה.** נגוף אדם הרה כאשר ישית עליו בעל האדם (שם): **ונאמר השתה למטה.** בכופר אם כופר יושת עליו: **מה להלן בדניזק.** שמשלם דמי יולדות שמזקו: **פדיון נפשו.** לנותן את הכופר: **ורבנן.** אמרי לך אין ודאי פדיון נפשו הוא דכופרא כפרה מיהו בדניזק שיימינן ובהכי הוא דלמזיק פדיון נפשו: **דאיש ליה לדידיה.** שיש לו לגנב ממון לשלם דמי הגניבה אם לא החזמו ולהכי אין מה לשלם דמיגו דלהכי לא הוה מזדבן אם לא החזמו אינהו נמי כי הוחזמו לא מזדבני שהרי לא הוחזמו לכמכר: **וקנס אינו משלם ע"פ עצמו.** דכתיב גבי כסף אשר ירשיענו אלהים פרט למרשיע את עצמו (כ"ק דף סד:): **תדע.** דקנסא הוא שהרי המעידים נענשים לא הרגו אדם ולא נהרג אדם על פיהם ונהרגין ומשלמין ממון: מאי

ומה הסוקל אינו נסקל. עדים שלא החזמו עד שנהרג הנדון ואח"כ החזמו אין נהרגין כדאמרינן בפרקין (דף ה:) הרגו אין נהרגין דכתיב [9]כאשר זמם ולא כאשר עשה: **הכא לסקול ולא סקל.** שהחזיק על שלא נהרג הנדון: **הוא שעשה מעשה במזיד אינו גולה.** דהורג שעשה מעשה אם במזיד עשאו אינו גולה ואפילו בזמן שאינו נהרג כגון במזיד בלא התראה: **הם שלא עשו מעשה.** אלא דיכול בעלמא ובמזיד העידו אינו דין שלא יגלו על המזיד: **ומקשינן לרבי יוחנן והא הנוסנם.** המדה הזאת שהבאת לפטרן היא הנותנת להם מוכת גלות הוא לפי שעושה מעשה אם במזיד עשאו אינו גולה אלא תהוי ליה כפרה: **הם שלא עשו מעשה יגלו.** על זדונן כי היכי כו': **רמז לעדים זוממין.** שלוקין עדי כן גרושה או עדי גלות שפטרם הכתוב מדין הזמה מנין שהן לוקין ולקמיה פריך מיפוק ליה מלא תענה: **משום דהצדיקו את הצדיק כו'.** בתמיה. אי והצדיקו והרשיעו בדיינין קאמר ולדיק ורשע בבעלי דיינין למה לי והצדיקו לדיק כו' ליכתוב כי יהיה ריב בין אנשים וגגשו אל המשפט ושפטום והיה אם בן הכות למה החכיה כאן לדקת לדיק וכי כל מקום שהצדיקו ב"ד את הזכאי ותייבו את החייב יש מלקות דאתא קרא למיתלי מלקות בהצדיקו והרשיעו אלא על כרחך בעדים משמעי עדים שקרים שהרשיעו לדיק ובאו אחרים והזימום והצדיקו את הנדון שהוא לדיק והרשיעו את העדים הרשעים והיה אם בן הכות את הרשע אם הזמה זו בת מלקות היא שאינו יכול לקיים בה דין הזמה גמורה כגון בעדי בן גרושה או בנות הפילו הפופט והכהו: **ויפיוף ליה מלא** מלקות. כל עונשי לאוין מלקות אלא במקום שפירש לך בו עונש וכאן שאינו יכול לענשן בעונש הכתוב בהן יצקו: **לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו.** לקמן יליף לה בפרק ג' (דף יג:): **ואין משלמין כופר.** אם העידו בשור המועד שהרג את האדם והוחזמו והיו מחייבין את הבעלים כופר דכתיב (שמות כא) אם כופר יושת עליו וגו': **ואין נמכרין.** אם העידוהו שגנב ואין לו מה לשלם ונגמר דינו לימכר דכתיב ונמכר בגנבתו: **אין משלמין ע"פ עצמן.** אם הוחזמו בב"ד ולא הספיק בעל דין להעמידן בדין על הזמתן עד שברחו ובאו ב"ד אחר והודו שהוחזמו ב"ד פלוני ולקמן מפרש טעמא: **כופרא כפרה.** לכפר על זה שהרג שורו את האדם והני לאו בני כפרה מאי

מסורת הש"ס

ד א מיי' פ"ב מהל' עדות הל' ט סמג עשין קי:
ה ב מיי' פי"ח מהל' סנהדרין הלכה כ:
ו ג ד מיי' פ"ב מהל' עדות הלכה ח סמג עשין שם:
ז ה מיי' פי"א מהל' מקו ממון הלכה ד סמג עשין שז:
ח ו ז מיי' שם פי"ח הל' ה סמג שם:
ט ח מיי' פי"א מהל' עדות הלכה ח סמג עשין קי טוש"מ סי' לח:

הגהות הב"ח

(א) גמ' והצדיקו כו'. נ"ב ולי"ל לאוקמי הך מלקות במקום שאפשר לקיים כו דין הזמה דמכי' דשעתו נפקא לן מאלו נערות משום דשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי דשעות ואי לאו הכי קרא יתיר דגלי גבי בן גרושה וכנלות הוי"מ דקרא דוהצדיקו וכו' לא אתי אלא לענין בן גרושה שהן ישראלים דהתם לא אפשר לקיים כו דין הזמה הלכך חייבים מלקות אבל כשהן בהנים אפשר לקיים בהו דין הזמה קמ"ל קרא: (ב) שם הסמה למעלה ונתמר הסמה למטה מה. נ"ב אינה נו"ס מופסה ולא היקשא אלא גילוי מלתא בעלמא למטה כלמעלה: (ג) תוס' ד"ה ומה וכו' ק"ו והכי נמי קאמרינן לעיל:

רבינו חננאל

ומה הסוקל אינו נסקל כדקי"ל לא הרגו נהרגין הרגו אין נהרגין [1] הבא לסקול ולא סקלו אינו דין שלא יסקל. אלא מחווורתא כדשנין מעיקר' ועשיתם לו ולא לזרעו. מעידנו באיש פלוני שחייב גלות ונמצאו זוממין אין אומרים יגלה זה תחתיו אלא לוקין ארבעים. מנא לן אמר ריש לקיש דאמר קרא הוא ינוס הוא ולא זוממין. ר' יוחנן אמר ק"ו ומה הוא אם עשה במזיד בלא התראה אינו נהרג ואינו גולה הן שאע"פ שהן במזיד לא עשו מעשה אינו דין שלא יגלו. ודחי. היא הנותנת כלומר מדבריך ראוי הוא שיגלו כדי שתהיה להן כפרה מאחר שלא עשו מעשה אבל הוא שעשה מעשה במזיד לא תהיה כפרה בגלות. ונדחו דברי ר' יוחנן ועמדו דברי ריש לקיש: אמר עולא רמז לעדים זוממין שלוקין מן התורה מנין שנאמר והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע והיה אם בן הכות הרשע. משום והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע ילקה. אלא כגון דאתו עדים והרשיעו הצדיק והצדיקו הרשע. ואתו שהדי אחריני והצדיקו את הצדיק דמעיקרא והרשיעו את הרשע כלומר שוינהו

מוסף רש"י

רמז לעדים זוממין שלוקין. היכא דאין הזמה יכולה להתקיים בהם, כגון מעידין שני בתים פלוני שהוא בן גרושה ונמצאו זוממין והרי הם הנים אין אומרים יעמד זה בן גרושה תחתיו אלא סופג את הארבעים. מגלן (סנהדרין י"ז). משום והצדיקו את הצדיק. משום דכ"ד הצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע והיה אם בן הכות, דקתא דיק למה הוזכרה כאן, וכי משום דקתא דיק מתחייב רשע מלקות, אלא ולאי עדים זוממין דמחי הכי, דלעדים קאי הלי והיה אם בן הכות, והכי קאמר עדים שהרשיעו דדיק והוחזמו והצדיקו עדים אחרונים את הצדיק והרי נעשו רשעים אלו העדים הראשונים ולקו, ואם אינו ענין לעדות ממון, דהא אין לוקין ומשלמין, תניהו ענין לבן גרושה וכיוצא בו (שם). וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו. מאם לא תשמור לעשות והפלה כ' את מכתיב וגו',

מסורת הש"ס

(א) סנהדרין י"., (ב) (עי' תוס' שבת קנב. ד"ה נגלו וכו' פלפלו בקונטרס דהכא ועי' תוספות סנהדרין י. ד"ה וכל) ותוס' כתובות מה: ד"ה ר' יהודה), (ג) (לקמן ג. ד: כ"ק ה.), ד) כ"ק כז. מ.., ה) גי' יעב"ץ מזדבן, ו) מהר"ם מ"ז, ז) מהרי"ם הכי איתמר, ח) (קדושין יח. ע"ש), ט) (דברים יט), י) רש"ל והיכי קאמר לעיל דעבדינן ק"ו בכה"ג, כ) (עי"ש מ"ש תוס' מנחות טו. ד"ה המפגל),

תורה אור השלם

1. וְאֲשֶׁר יָבֹא אֶת רֵעֵהוּ בַּיָּעַר לַחְטֹב עֵצִים וְנִדְּחָה יָדוֹ בַּגַּרְזֶן לִכְרֹת הָעֵץ וְנָשַׁל הַבַּרְזֶל מִן הָעֵץ וּמָצָא אֶת רֵעֵהוּ וָמֵת הוּא יָנוּס אֶל אַחַת הָעָרִים הָאֵלֶּה וָחָיָה:
דברים יט ה
2. וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ:
דברים יט יט
3. כִּי יִהְיֶה רִיב בֵּין אֲנָשִׁים וְנִגְּשׁוּ אֶל הַמִּשְׁפָּט וְשָׁפְטוּם וְהִצְדִּיקוּ אֶת הַצַּדִּיק וְהִרְשִׁיעוּ אֶת הָרָשָׁע:
דברים כה א
4. וְהָיָה אִם בֶּן הַכּוֹת הָרָשָׁע וְהִפִּילוֹ הַשֹּׁפֵט וְהִכָּהוּ לְפָנָיו כְּדֵי רִשְׁעָתוֹ בְּמִסְפָּר: דברים כה ב
5. לֹא תַחְרֹץ לֹא תְנַאֵף לֹא תִגְנֹב לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר:
שמות כ יב
6. אִם כֶּסֶף תַּלְוֶה אֶת עַמִּי אֶת הָעָנִי עִמָּךְ לֹא תִהְיֶה כּוֹשֶׁה וְתָנֵתָּ עָלָיו נֶשֶׁךְ:
שמות כא ל
7. אִם חָבֹל תַּחְבֹּל שַׂלְמַת רֵעֶךָ עַד בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ תְּשִׁיבֶנָּה לוֹ שַׂלְמָתוֹ הִוא לְבַדָּהּ הִוא שִׂמְלָתוֹ לְעֹרוֹ בַּמֶּה יִשְׁכָּב וְהָיָה כִּי יִצְעַק אֵלַי וְשָׁמַעְתִּי כִּי חַנּוּן אָנִי:
שמות כב כ